

Egy gyűjtemény lehetőségei

A Vass László Gyűjtemény új állandó kiállítása

Modern Képtár, Veszprém, 2016. III. 5-től

EGED DALMA

Mint bármilyen sokféleségre, úgy a képzőművészeti gyűjteményekre is igaz, hogy a művek száma nem növekedhet anélkül, hogy természetük ne változna meg. A frissen bekerült darabok miatt szükségszerűen új dilemmák jelennek meg, és új lehetőségek születnek az eddigiek bemutatására. A gyűjteményi jelleg már önmagában is megakadályozza, hogy a darabokat önmagukban nézzük, a válogatás ténye adja a művek koherenciáját, ezért ennek tudatában kell szemlélnünk az egyes műveket. Jelen esetben ez kétszeresen igaz, hiszen a teljes Vass-gyűjtemény több száz darabja közül a mostani *Fény, szín, forma – Polikróm harmóniák* című tárlat már egy második rostálás eredménye.

A veszprémi Modern Képtár új állandó kiállítása immár a Vass-gyűjtemény hatodik bemutatója. A kollekciónak pillanatnyi állapotára a most kiállított közel kilencven műből csak következtetni tudunk, azonban ha azt nézzük, hogy az Ernst Múzeumban rendezett 1996-os tárlaton még egyetlen nemzetközi mű sem szerepelt, ma pedig a látható műveknek csak fele hazai alkotó munkája, akkor jól látható a gyűjtemény irányelveiben bekövetkezett változás. Ha a tárlat minimalista, monokróm vagy kinetikus darbjait tekintjük, akkor a kezdeti geometrikus-konstruktív értelemben vett homogén jelleg is felhígnál látszik.

Elsőként az a zavarba ejtő dolog tűnik fel, hogy az olyan emblematisz darabok, mint Josef Albers festménye – amely rendszerint a gyűjtemény értelmezésének kiindulópontjával szolgál –, Robert Mangold és Sol LeWitt, az amerikai minimalizmus képviselőinek művei vagy a svájci konkrét munkák hiányoznak a falakról. A tárlat persze így sem marad világsztárok nélkül, hiszen *Frank Stella* egy litográfiája, *Bernard Venet* több műve vagy akár *Christo* terve is láthatóak, de azáltal, hogy nincsenek nagy számban kitüntetett művek, demokratikusabban oszlik meg a figyelem.

A tárlat önként vállalt célkitűzése, hogy a néző figyelmét a termekben domináló vizuális hatásokból, a képek csoportosításából létrejött szín- és formaegyüttesekre, a színek fiziológiai, anyagi sajátosságaira összpontosítsa. A hangsúly a művek kölcsönhatásán van, olyan új csoportok megjelenésén, amelyek felkínálják a lehetőséget, hogy a konstruktivista hagyományon belül, akár a művészet-történeti narratíváktól is függetlenül, irányelveket találjunk.

Kölcsönhatások, variációk és konfliktusok

Hogy mi lehet a különbség egy kollekciónak kialakítása, gondozása és képek gyűjtése között, az Rácz István egykori gyűjtő vallomásából jól látszik: „Igazi gyűjteménynek máig is csak azt tekintem, amely önmagában is műalkotás; van eredeti mondanivalója, szelleme, amelyben a művek közötti rokonság összhangot teremt.” Egy gyűjteményben a válogatás mint rendezőelv útvonalatokat alakít

BAK IMRE:

Évszakok I-IV., 1995-1997, akril, vászon, 50x70 cm

KONOK TAMÁS:

Cím nélkül, 1994, akril, farost, 70x50 cm

Noblesse de la nuit, 1994, akril, farost, 59,5x49,5 cm

Korreláció, 1994, akril, farost, 70x50 cm

fotó: Navrátil Ferenc

THOMAS PIHL:
Preartikuláció NY # 4, 2006,
akril, vászon, 76,5x101,5 cm

ki az egyes darabok között; a művek megszokott kontextus híján nem csupán egy adott művészeti stílus illusztrációjává szerveződhetnek össze, hanem egymással kölcsönhatásba lépve olyan csoportosulásokat hozhatnak létre, amelyek – jelen esetben – a konstruktív-geometrikus művészet kevésbé nyilvánvaló oldalait mutatják be.

HARASZTY ISTVÁN:
Időmalom, 1999,
fém, 20x20x56 cm

FRANÇOIS MORELLET:
Eltolva Nr. 5, 2003,
akril, fa, 106x80x5 cm

Már az első teremben a művek ilyen spontán összekapcsolódására láthatunk példát. A bejárat két oldalán, egymással szemben kapott helyett *Henri Prosi TÍHÍ no. 775.* című műve és *Daniel de Spirt* üvegszobra. A két mű rendelkezik egy közös, külön-külön lényegesnek nem mondható tulajdonsággal. Prosi művén a vörös monokróm képsíkot háromdimenziós üregek törik meg, és festett fehér vonalak alakítják. Mivel a kép struktúráját adó fehér vonalcsoportok az üregekben is folytatódnak, ezért a perspektíva elmozdulásával a vonalak tulajdonsága lépcsőről lépcsőre változik: attól függően, hogy honnan nézzük a művet, más a hosszuk, és a számuk is megduplázódhat. Ugyanez a perceptuális konstruktívizmusnak nevezhető jelenség tűnik fel más módon De Spirt szobrán. Az üveglapokból összeillesztett, három

részre tagolódo szobor körbejárhatósága miatt a lemezek festett oldala a perspektíva elmozdulásával időről időre horizontálisan megtörik, majd ismét egyenes vonallá áll össze.

A tárlat individuális darabjai alternatív útvonalak csomópontjaiként több problémához is kapcsolódhatnak. Ha például *Thomas Pihl Preartikuláció NY Nr. 4.* című hihetetlenül sima monokróm képét a

fotó: Navrátil Ferenc

mellette kiállított *Shizuko Yoshikawa* a dekorativitás felől újragondolt mondrianos struktúrájával vetjük össze, akkor együttesük a konkretizmus egyfajta megpuhult lehetőségét mutatja fel. A pasztellszínű idomokból álló két mű egysége kikezdi az Ozenfant által „parancsolóan szükséges művészetnek” bélyegzett formalizmust, és a geometrikus művészetben rejlő, illetve a geometrikus formakészletből kihozható már-már dizájnba hajló aspektusra nyújt példát. Ugyanakkor ha *Lakner László* cím nélküli karcolt vászna vagy *Jakob Gastiegemek* a képfelbontás kérdését játékba hozó, mélyen felszántott vörös monokróm képe felé fordulunk, teljesen más tulajdonságok aktualizálódnak. Ebben a párhuzamban a két mű egymás fakturális ellentétaként jelenik meg: egy halvány, fagygyúszzerű festékrétegekből kikísérletezhető, maximálisan sima felületként, amely már nem is vizuálisan, hanem a taktilis érzékelésre apellálva akar hatni a nézőre.

Az öt vertikális vászonzól kiindulva

Vass László egy interjúban nyilatkozta, hogy Robert Mangold és Alan Charlton munkáira nem külön-külön, hanem azok együttesére, rendkívüli összehatásukra figyelt fel egy képzőművészeti vásáron, s ezért ragaszkodott a későbbiekben ahhoz, hogy a veszprémi múzeum kiállításain is szisztematikusan párban legyenek bemutatva. Az viszont, hogy a mostani tárlaton *Alan Charlton 5 vertikális* című műve egyedül került fel a falra, azt jelzi, hogy a rendezés kiszakította a műveket a megszokott kontextusukból, s ezzel friss párhuzamok és kapcsolatok lehetőségét teremtette meg. Önállóan az öt vászon teljesen új perspektívába kerülhet, ha a tárlat egy másik darabjával, például *Freddy van Parys 293* című öt vertikális acélruddjával vetjük össze: a két objekt egymástól megkülönböztethetetlen öt eleme együttesen a felcserélhetőség, a féken tartott progresszió érzését kelti, anyaguk szempontjából viszont – az acél mint a klasszikus vászonkép hagyományának ellenpontja – egymás komplementereivé válnak. A képelemek variálhatóságának kérdésénél kell megemlíteni a tárlat egyik legérdekesebb darabját, *François Morellet* félbehagyott tologatós játéka emlékeztető *Eltolva no. 5* című objektjét. A fehér L alakú elemekből „kirakott” táblán az egyik tag épp annyira lóg le az alapról, mint amekkora üres hely kimaradt, s ez a félkész állapot az elemek állandó mozgathatóságának és cserélhetőségének hatását kelti. A kollekciónban rejlő változatosságról tanúskodik, hogy a mozgathatóság, illetve kinetikus művészet altípusait illusztráló művek széles spektrumával találkozhatunk, kezdve *Ludwig Wilding* vagy *Luis Tomasello* op-art munkáival, ahol a stabil művekben a mozgás mint illúzió jelenik meg, egészen *Harasztly István Időmalom* című kinetikus szobráig (de ide kapcsolható még a fenti Morellet-mű is, mint a virtuális mozgás egy érdekes típusa, amely nem vizuális eszközökkel, hanem hatásában kelti a mozgás illúzióját).

for: Navrátil Ferenc

HENRI PROSI: TIH no. 775, 2006, olaj, vászon

DANIEL DE SPIRT: Oszlop no. 74, 1977, plexi, 17x17x84 cm

Ugyanígy a tárlat sokszínűségét mutatja, hogy a tágon értelmezett konkrét művészet olyan jelentős, de kifejezőmódszerekben eltérő művészek munkái kerültek össze, mint *Ingo Glass Egy négyzet születése* című plasztikája, *John Carter* murális szobra, *Helmut Bruch* foszforeszkáló munkái vagy a gyűjtemény első nemzetközi darabja, *Adolf Luther* homorú tükörobjektje.

A Vass-gyűjtemény kezdeteit idézi a kiállítás emeleti része, ide kerültek – valamelyest izoláltan – a válogatás alapjait adó és irányít meg meghatározó művek: *Hencze Tamás Hommage à Barcsay* című műve, *Szikora Tamás* két képe, *Nádler István, Haász István, Konok Tamás* sorozatai, *Deim Pál Magasó* című műve és *Bak Imre Évszakok I–IV.* című együttese.

for: Navrátil Ferenc